

UPPMÄRKSAMMANDE

Malin Sturesson malin.sturesson@skane.se

Datum 2023-05-12
Ärendenummer 2022-1588P, 2021-2842P,
2021-1495P, 2020-4127P

Förvaltningschef Sofia Ljung
Primärvården
Region Skåne

Övervakade urinprov på vårdcentralen Södervärn

Patientnämnden ska enligt lag (2017:372) om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården bidra till kvalitetsutveckling, hög patientsäkerhet och att verksamheterna inom hälso- och sjukvården anpassas efter patienternas behov och förutsättningar. Ett sätt att göra detta på är att uppmärksamma ansvariga på riskområden för patientsäkerheten.

Patientnämnden Skåne har vid analysarbete uppmärksammat att flera patienter inkommit med synpunkter på att vårdcentralen Södervärn rutinmässigt ber patienter som söker vård för psykisk ohälsa att lämna övervakade urinprov samt blodprov för att mäta alkoholkonsumtion.

En kvinna som sökt vård på vårdcentralen 2022 för oro och ångest kontakter Patientnämnden Skåne med synpunkter på att hon på vårdcentralen ombads lämna ett övervakat urinprov. I samtal med psykologen på vårdcentralen hade patienten berättat om att hon växt upp med en missbrukande förälder och patienten antog att drogtestet berodde på det. I ett skriftligt svar från vårdgivaren svarar den tillförordnade enhetschefen att provtagningsrutinen inför bedömning av psykisk ohälsa infördes på vårdcentralen för tre år sedan och att rutinerna är skrivna i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer för utredning, diagnostik och behandling av psykisk ohälsa. Vidare skriver enhetschefen att rutinen gäller alla vårdcentralens patienter som söker vård för psykisk ohälsa och att patienten inte på något sätt var speciellt utvald inför denna provtagning.

Ytterligare tre patienter har sedan 2020 inkommit med synpunkter på övervakade urinprover i samband med att de sökt vård för psykisk ohälsa på samma vårdcentral.

En kvinna som besökte vårdcentralen för att få remiss till psykolog fick besked att hon behövde lämna ett blodprov och ett övervakat urinprov först.

Patienten ifrågasatte varför hon behövde lämna ett övervakat urinprov och uppger i kontakt med Patientnämnden Skåne att hon sa att hon inte ville göra det eftersom det inte kändes bra. Patienten ska då ha meddelats att för att få remissen måste hon göra det. Hon lyckades inte lämna urinprovet vid tillfället och berättar att hon sedan läste i sin journal att eftersom hon inte lämnade urinprov i samband med samtal skulle hon behöva lämna två prov inom loppet av tre månader för att få remissen skickad.

”Jag undrar om detta är okej? Får man neka någon en remiss för att den personen inte vill lämna ett övervakat urinprov?”

En annan patient berättar att hon upplevt det som kränkande att hon blivit ombedd att utföra drogtester för att kunna få en sjukrivning och menar att hon kan förstå att det kan vara bra att tidigt fånga upp ett missbruk men menar att sättet på hur detta förmedlats varit mycket bristande och fått henne att känna sig mycket ledsen. Den som närvarat på toaletten under lämnandet av urinprovet var en man vilket patienten upplevt som mycket olämpligt.

En patient som kontaktade Patientnämnden Skåne redan 2020 berättar att hon sökte vård på vårdcentralen efter att hon en tid känt sig nedstämd. Läkaren skrev ut antidepressiva och patienten fick lämna ett övervakat urinprov. Patienten undrade varför och berättar att hon upplevde provtagningen som mycket kränkande. Patienten informerades om att vårdcentralen hade denna provtagning som en rutin för alla som söker vård för psykisk ohälsa.

I ett beslut från JO 2020 kritiserar tre regioner för rutiner där samtliga patienter med diagnosen ADHD var tvungna med på övervakade urinprovskontroller för att komma i fråga för behandling med centralstimulerande läkemedel. JO skriver i sitt beslut att provtagning av den här sorten kräver individuell bedömning samt att den reella frivilligheten tydligt framgår.

En påminnelse om detta skickades i november 2022 från Ivo i en skrivelse till Sveriges regioner. Patientnämnden har i kontakt med verksamhetschefen för vårdcentralen Södervärn fått bekräftat att de har som rutin att be alla patienter som söker vård för psykisk ohälsa att lämna urin- och blodprov där B-Peth, drogscreen, B12, diabetes, sköldkörtel och elektrolyttrubbning kontrolleras. Verksamhetschefen skriver att provtagningen är frivillig och att patienten kan säga nej utan konsekvenser. I samtliga fyra synpunkter som inkommit till Patientnämnden Skåne har patienterna inte upplevt det

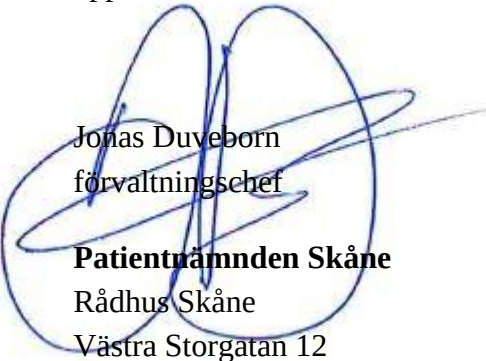
som frivilligt och två berättar även om att remiss samt sjukskrivning villkorats mot att de gått med på att lämna prov.

Enligt verksamhetschefen är provtagningen en hjälp i bedömningen och hon skriver att 99 av 100 patienter blir mer öppna med att berätta om sin konsumtion av alkohol och droger när de vet att vårdgivaren vill boka dem för prover efter bedömningsbesöket.

Vidare menar verksamhetschefen att psykiatri inte tar emot remisser för ADHD om patienten inte är verifierat drogfri vilket enligt uppgifter till Patientnämnden Skåne från förvaltningen för Psykiatri, habilitering och hjälpmedel inte längre stämmer.

Patientnämnden Skåne har inte funnit stöd varken i Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård vid depression och ångestsyndrom eller primärvårdens egna riktlinjer i Region Skåne för att rutinmässigt be patienter som söker vård för psykisk ohälsa att lämna övervakat urinprov. Formuleringen i AKO riktlinjer för primärvården är "Kontrollera blodvärde, njur- och sköldkörtelfunktion, blodsocker och elektrolyter. Överväg prover för alkoholöverkonsumtion och vitamin B12". Övervakade urinprov rutinmässigt utan att det finns misstanke om drogmissbruk upplevs som integritetskränkande av patienterna som kontaktat Patientnämnden Skåne och enligt patienterna har de upplevt sig tvingade till att lämna prov för att få sjukskrivning eller remiss vidare.

Återkoppla avseende vilka åtgärder ni avser att vidta med anledning av detta uppmärksammande.

Jonas Duveborn
förvaltningschef

Patientnämnden Skåne

Rådhus Skåne

Västra Storgatan 12

29189 Kristianstad

Telefon: 0770-11 00 10

patientnamndenskane@skane.se

skane.se

Kopia till

Katarina Hartman, förvaltningschef, Psykiatri, habilitering och hjälpmedel